

УДК 338.24

М. А. Мащенко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, статистики та прогнозування,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця, м. Харків

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.24.31

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РОЗРІЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВАЙРОНМЕНТАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

М. Mashchenko,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Statistics and Forecasting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv

ANALYTICAL REVIEW OF MODELLING STATE-PRIVATE PARTNERSHIP IN TERMS OF ENSURING ENVIRONMENTAL SECURITY

Обґрунтовано, що однією з важливих умов для успішного здійснення соціально-економічної модернізації як на національному, так і на регіональному рівні є сприяння розвитку тісної співпраці держави та бізнесу. Ця взаємодія може знизити витрати на всіх рівнях при реалізації інфраструктурних проєктів, покращити ефективність державного сектору з точки зору відповідності потребам економічного розвитку, дозволить підвищити рівень ВВП. Водночас це покращить якість та забезпечить наявність соціально-економічної інфраструктури та ресурсів, розвиток капіталу, трудових відносин, технологій та відносин між діловими коопераціями, сприяє експорту та залученню іноземних інвестицій.

Досліджено, що забезпечення соціально-економічного розвитку держави не можливе без формування механізму державно-приватного партнерства. Державно-приватне партнерство є запорукою забезпечення інвайронментальної безпеки.

Визначено переваги існування державно-приватного партнерства для державного сектору та приватного сектору: вирішення системних проблем еколого-економічного розвитку природогосподарування; можливість розділити ризики, перекласти їх на партнерів; можливість зменшення бюджетних видатків; залучення інвестицій; розширення можливостей контролю за дотриманням екологічних норм та стандартів; пряма державна; зниження податкового тиску в процесі реалізації екологічних інноваційних проєктів.

Проаналізовано існуючі класифікації моделей державно-приватного партнерства за різними критеріями класифікації. Обґрунтовано, що до найбільш поширеної класифікації моделей державно-приватного партнерства входять модель оператора, модель кооперації, модель концесії, договірна модель, модель лізингу.

It is justified that one of the important conditions for successful implementation of socio-economic modernization both at national and regional levels is to promote close cooperation between state and business. This cooperation can reduce costs at all levels implementing the infrastructure projects, improve the efficiency of the public sector in terms of meeting the needs of economic development, increase GDP. At the same time, it improves the quality and ensures the accessibility of socio-economic infrastructure and resources, capital development, labour relations, technologies and relations between business cooperatives, promotes export and attracts foreign investment.

It is investigated that ensuring social and economic development of the state is impossible without forming the mechanism of public-private partnership. Public-private partnership is a guarantee of insuring the environmental security.

It is determined that public-private partnership ensuring environmental security allows: increasing the efficiency of the management of the objects of various forms of ownership in order to protect the environment; improving the quality of the services for the public and business.

The advantages of the public-private partnership for public and private sectors are determined: solving systemic problems of the ecological and economic development of the nature management; the possibility to share risks; the possibility to reduce budget overheads; attracting investments; enhancing the monitoring capacity compliance with environmental regulations and standards.

The existing classifications modelling the public-private partnership according to different criteria of classification is analyzed. It is justified that the most common classification of public-private partnership models is the model of the operator, the model of the cooperation, the model of the concession, the contractual model and the model of leasing.

Ключові слова: інвайронментальна безпека, держава, підприємство, державно-приватне партнерство, соціально-економічний розвиток.

Key words: environmental security, state, enterprise, public-private partnership, social and economic development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі для досягнення соціально-економічного розвитку економіки необхідним є впровадження державно-приватного партнер-

ства щодо забезпечення інвайронментальної безпеки на рівні держави та підприємства.

Необхідним є дослідження існуючих моделей державно-приватного партнерства та їх

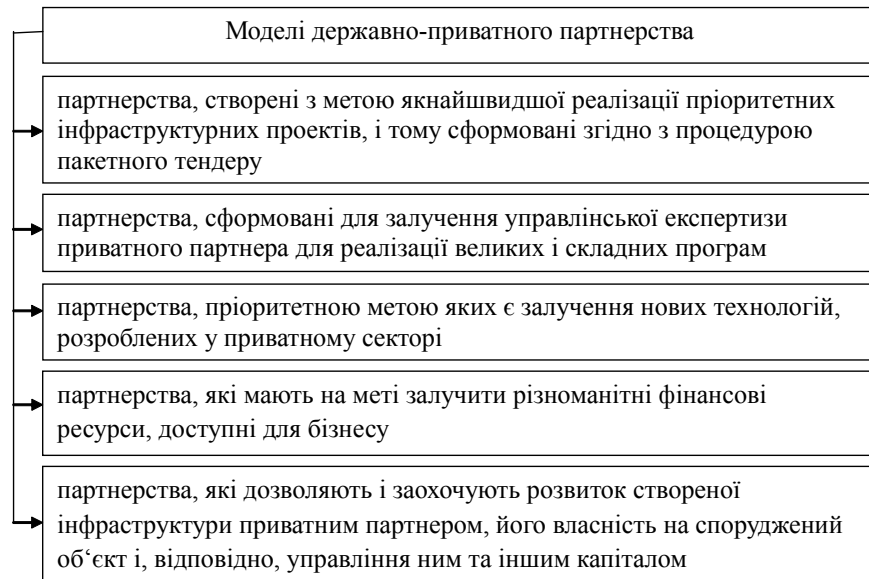

Рис. 1. Моделі державно-приватного партнерства США

адаптація щодо забезпечення інвайронментальної безпеки України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сутність економічної категорії "інвайронментальна безпека", особливості реалізації інвайронментальної безпеки та пріоритети інвайронментальної безпеки досліджено Мащенко М.А. [1—3]. Данилишин Б. [4] досліджував сутність та роль державно приват-

ного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. Дослідження світових моделей державно-приватного партнерства та їх адаптація на національному просторі мають місце в наукових розробках вчених-економістів [5—10], сутність інвайронментальної економіки досліджували вчені-економісти Хопнер А., Кант Б., Шолтенс Б. [11], сутність державно-приватного партнерства України [12].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Оскільки інвайронментальна безпека підприємства це запорука досягнення інвайронментальної безпеки держави, то подальшого дослідження потребує аналіз сутності інвайронментальної безпеки підприємства.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналітичний огляд класифікацій моделей державно-приватного партнерства та дослідження можливості їх адаптації в економіку для забезпечення інвайронментальної безпеки на державному рівні та рівні підприємства.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У світовій практиці існує безліч класифікацій моделей державно-приватного партнерства. Розглянемо деякі з них.

Національна рада США щодо державно-приватного партнерства розглядає наступні моделі державно-приватного партнерства, основним критерієм класифікації якого є мета створення [6]:

Модель державно-приватного партнерства, яка сформована для залучення управлінської експертизи приватного партнера для реалізації великих і складних програм може бути адаптованою до національної економіки та використовуватись для забезпечення інвайронментальної

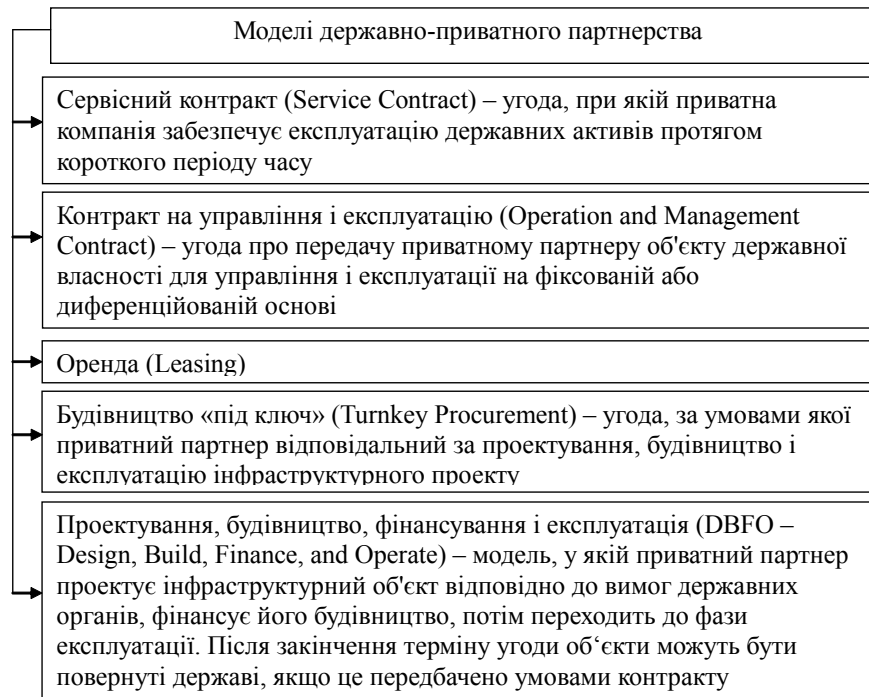

Рис. 2. Моделі державно-приватного партнерства Європейського Союзу

безпеки на макро- та мікро- економічному рівнях.

Європейський Союз класифікує моделі державно-приватного сектору за ступенем залучення та розподілу ризиків між державним та приватним сектором [7]:

З метою забезпечення інвайронментальної безпеки доцільно було б використовувати контракт на управління і експлуатацію, згідно з яким здійснювалась би передача приватному партнеру об'єкту державної власності для управління і експлуатації на фіксованій або диференційованій основі.

Світовий банк розглядає наступну класифікацію моделей державно-приватного партнерства [8]. В основі класифікації лежить наступний критерій: питома вага участі приватної компанії у розподілі експлуатаційних ризиків та експлуатаційних витрат. Експерти Світового банку виділяють 4 основні форми публічно-приватного партнерства (див. рис. 3).

Найбільш адаптованою формою державно-приватного партнерства щодо забезпечення інвайронментальної безпеки може бути концесійний договір, згідно з яким приватний сектор бере на себе управління державним інфраструктурним об'єктом та інвестиційні ризики.

Одягайло Б.М., Москаленко О.М. пропонують таку класифікацію державно-приватного партнерства як інституту розвитку інноваційної сфери в Україні [9].

Для забезпечення інвайронментальної безпеки доцільно було б використати приватно-державне фінансування й управління за наявності приватно-державної власності, тобто модель кооперації.

Мішеніна Н.В., Ярова І.Є., Мішеніна Г.А. розглядають наступні форми (механізми) реалізації державно-приватного партнерства у сфері природо господарювання [10], які подано на рисунку 5.

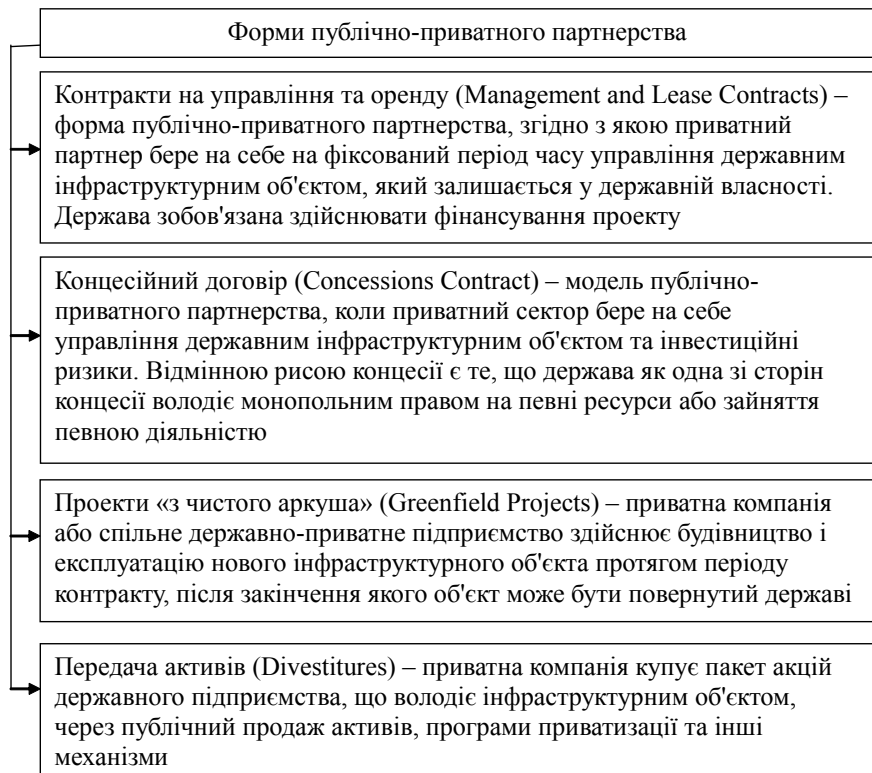

Рис. 3. Моделі державно-приватного партнерства Світового банку

Забезпечення інвайронментальної безпеки підприємства та держави в цілому можливе за рахунок використання наступних моделей державно-приватного партнерства:

— концесії, коли приватне підприємство має можливість використання природних ресурсів за визначену плату;

— контракту на управління, коли розподіл ризиків між державою та приватним сектором відбувається наступним чином: власність та інвестиційні рішення належать державі, а приватний сектор забезпечує ефективне природо-користування;

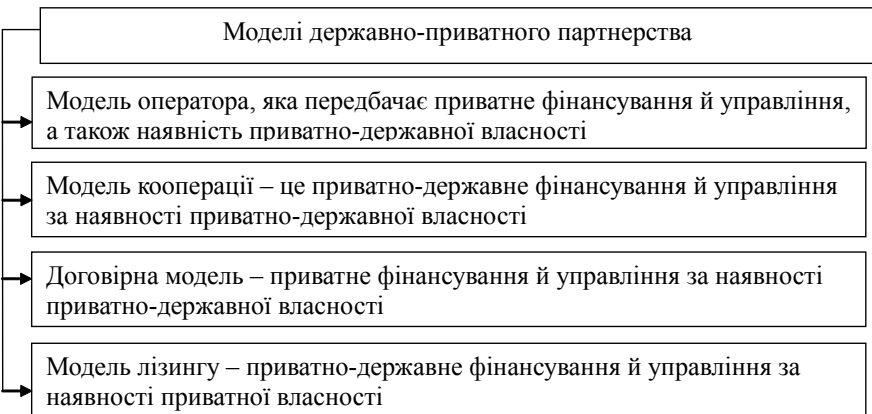

Рис. 4. Моделі державно-приватного партнерства за суб'єктом фінансування та власності

— лізингу, коли приватний сектор має доступ до екологічно-орієнтованого сучасного обладнання та інноваційних технологій, що дозволяє здійснювати екологічне виробництво товарів та послуг.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, проведений аналітичний огляд класифікацій моделей державно-приватного партнерства дозволив визначити наступні моделі державно-приватного партнерства для забезпечення інвайронментальної безпеки на державному рівні та рівні підприємства:

— контракт на управління і експлуатацію, згідно з яким здійснювалась би передача приватному партнеру об'єкту державної власності для управління і експлуатації на фіксованій або диференційованій основі;

— модель державно-приватного партнерства, яка сформована для залучення управлінської експертизи приватного партнера для реалізації великих і складних програм може бути адаптованою до національної економіки та використовуватись для забезпечення інвайронментальної безпеки на макро- та мікроекономічному рівнях;

— концесійний договір, згідно з яким приватний сектор бере на себе управління державним інфраструктурним об'єктом та інвестиційні ризики;

— приватно-державне фінансування й управління за наявності приватно-державної власності, тобто модель кооперації;

— лізингу, коли приватний сектор має доступ до екологічно-орієнтованого сучасного обладнання та інноваційних технологій, що дозволяє здійснювати екологічне виробництво товарів та послуг.

Література:

1. Мащенко М.А. Теоретичне обґрунтування сутності економічної категорії "Інвайронментальна безпека" / М.А. Мащенко // Вісник економіки транспорту та промисловості. — 2017. — № 60. — С. 49—55.

Моделі державно-приватного партнерства

Оренда з переходом права власності: приватний партнер орендує природно-господарський об'єкт на основі договору оренди, по закінченню якого визначена частка може поступово перейти на обговорених умовах в приватну власність

Безстрокова оренда: природно-господарські об'єкти, угіддя можуть передаватися в оренду приватному сектору з умовою, наприклад, здійснення інтегрованого багатоцільового природокористування та створення певної кількості робочих місць для територіальних громад, забезпечення певного обсягу інвестицій у соціальну сферу

Лізинг: можливість доступу екологічноорієнтованого підприємництва до сучасного обладнання та інноваційних технологій екологічно чистого («зеленого») виробництва через лізингові контракти, що укладаються з державними структурами

Депозитарно- компенсаційна система природогосподарювання: формування системи відтворення природних ресурсів орендаторами природоексплуатаційного фонду

Створення інтегрованих підприємницьких структур (кластерів), холдингових структур

Концесія: приватний оператор (підприємець, приватна компанія, юридична особа) отримує за визначену в договорі плату права на використання природних ресурсів або експлуатацію та управління об'єктами природоохоронної (екологічної) інфраструктури

Створення-володіння- управління-передача: приватний оператор згідно з договором (контрактом) здійснює інвестиції на визначеному природно-господарському об'єкті, після чого володіє та управляє ним у рамках визначеного договором терміну, після закінчення якого він передається державі

Капіталізація природних ресурсів, відділення активів передбачає їх залучення у процес суспільного виробництва з подальшим перетворенням у вартість, що створює додану вартість

Контракт на управління: власність та інвестиційні рішення залишаються у веденні державного органу. Приватна організація відповідає тільки за дотримання користувачами принципів сталого природогосподарювання та реалізації екосистемного управління

Рис. 5. Моделі державно-приватного партнерства природогосподарювання

2. Мащенко М.А., Литвиненко А.В. Визначення пріоритетів інвайронментальної безпеки України / М.А. Мащенко, А.В. Литвиненко // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 61 — 2018. — С. 47—53.

3. Мащенко М.А. Особливості реалізації інвайронментальної безпеки України / М.А. Мащенко // Управління розвитком. — № 2 — 2018. — С. 64—68.

4. Данилишин Б. Державно-приватне партнерство — стратегічна форма взаємодії влади і бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/news/kmu/2>

5. Yescombe E.R. Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance / E.R. Yescombe

[UK Firstedition]. — London: Yescombe Consulting Ltd, 2007. — 368 p.

6. Сімак С.В. Світовий досвід організації державно-приватного партнерства / С.В. Сімак // Наукові праці Науково-методичний журнал Чорноморський державний університет ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". серія "Державне управління". Випуск 223/201. Том 235. — С. 88—94.

7. Renda A. Public-Private Partnerships: Models and Trends in the European Union [Text] / A. Renda, L. Schrefler. — The European Parliament, 2005. — pp. 65—67.

8. Worldbank Retrieved from [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ppi.worldbank.org/>

9. Одягайло Б.М. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку інноваційної сфери в Україні: загальні засади та міжнародний досвід / Б.М. Одягайло, О.М. Москаленко // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ №1 (21). — 2010. Режим доступу: <http://www.kneu.dp.ua/wp-content/uploads/2015/05/Visnik-N1-21-2010.pdf#page=9>

10. Мішеніна Н.В. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства у сфері природогосподарювання в умовах децентралізації / Н.В. Мішеніна, І.Є. Ярова, Г.А. Мішеніна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2017_1_319_330.pdf

11. Hoepner A. G., F. B. Kant, B. Scholtens, and P.-S. Yu (2013) Is the journal Ecological Economics really in itself a poor and misleading guide to what ecological economics is about? A reply to "Influencing the perception of what and who is important in ecological economics" Ecological Economics. — 89. — P. 174—176. — 2013.

12. Закон України "Про державно-приватне партнерство" від 1 липня 2010 року № 2404-VI / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nau.ua/druk.php?name=332930-01072010-0.txt>

References:

1. Mashchenko, M. A. (2017), "Theoretical substantiation of the essence of the economic category "Invironmentalnaya safety", Visnyk ekonomiky transportu ta promyslovosti, vol. 60, pp. 49—55.

2. Mashchenko, M.A. and Lytvynenko, A.V. (2018), "Determination of priorities of invariant

safety of Ukraine", Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, vol. 61, pp. 47—53.

3. Mashchenko, M.A. (2018), "Features of realization of invariant safety of Ukraine", Upravlinnia rozvytkom, vol. 2, pp. 64—68.

4. Danylyshyn, B. (2011), "Public-private partnership is a strategic form of interaction between government and business", available at: <http://news.yurist-online.com/news/kmu/2>, (Accessed 4 Nov 2018).

5. Yescombe, E. R. (2007), Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance, Yescombe Consulting Ltd, London, UK.

6. Simak, S.V. (2014), "World experience of public-private partnership organization", Naukovi pratsi Naukovo-metodychnyi zhurnal Chornomorskyi derzhavnyi universytet im. Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia", seriia "Derzhavne upravlinnia", vol. 223, no. 235, pp. 88—94.

7. Renda, A. and Schrefler, L. (2005), "Public-Private Partnerships: Models and Trends in the European Union", The European Parliament, pp. 65—67.

8. Worldbank (2018), available at: <http://ppi.worldbank.org/> (Accessed 29 Nov 2018).

9. Odiahailo, B.M. and Moskalenko, O.M. (2010), "Public-Private Partnership as an Institute for the Development of the Innovation Sphere in Ukraine: General Principles and International Experience", Visnyk Kryvorizkoho ekonomichnoho instytutu KNEU, vol. 1 (21), available at: <http://www.kneu.dp.ua/wp-content/uploads/2015/05/Visnik-N1-21-2010.pdf#page=9> (Accessed 29 Nov 2018).

10. Mishenina, N.V. Yarova, I.E. and Mishenina, H.A. (2017), "Development of mechanisms of the state-private partnership in the environmental area in deatening conditions", available at: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2017_1_319_330.pdf (Accessed 29 Nov 2018).

11. Hoepner, A. G. F. Kant, B. Scholtens, B. and Yu, P.-S. (2013), "Is the journal Ecological Economics really in itself a poor and misleading guide to what ecological economics is about? A reply to "Influencing the perception of what and who is important in ecological economics", Ecological Economics, vol. 89, pp. 174—176.

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine "On Public-Private Partnership", available at: <http://www.nau.ua/druk.php?name=332930-01072010-0.txt> (Accessed 24 Nov 2018).

Стаття надійшла до редакції 09.12.2018 р.